Retorica judecăţii divine în Scriptura ebraică

Cătălin VATAMANU

The metaphor of God as supreme judge of humanity always referred in the Hebrew Scriptures to the crisis of man and creation. The disquiet of humanity face of the crisis-judgment is not determined by an impersonal action, hidden in the immutable mechanic of the world, but by the presence of the Creator in the history as her judge.
The Hebrew term for judgment, mishpat, and the verb shaphat bring in close relationship the political idea of justice with the righteousness as divine attribute. God's judgment does not mean the balancing of good and evil, but the punishment of sin as suffering of the society.
The texts Psalm 7, Isaiah 2:2-4 and Joel 4:9-14 (3:9-14 in Hebrew text), written at different times of the history of Israel, are rhetorical reactions to contemporary political situations. In this context, the metaphor of God's judgment, represented by symbolic terms of weapons, of natural cataclysms, of human emotions, is hermeneutical defined by the attributes of divine mercy, grace and justness.

Întipărită ontologic omului căzut, conştiinţa propriului eshaton şi a judecăţii acţiunilor sale după moarte aduce în istorie tulburare şi zbucium interior, stare anaturală creaţiei lui Dumnezeu. Oricît de ignorant ar fi fost cineva sau, dimpotrivă, cu capacităţi intelectuale deosebite, ideea morţii l-a speriat întotdeauna pe om, care şi-a creat mintal propriile scenarii în ceea ce priveşte înfăţişarea sufletului la judecata divină.

Omul antic şi omul evului mediu, neputincioşi în faţa cataclismelor naturale (cutremure, inundaţii, incendii etc) le considera pe acestea mijloace divine de judecată, încă de aici de pe pământ. De altfel, practica procesuală a ordaliilor, de stabilire a dreptăţii sau a vinovăţiei părţilor în litigiu, prin diferite încercări (a focului, a apei clocotite, a fierului încins etc) care trebuiau să probeze nevinovăţia sau vinovăţia celui acuzat, era considerată o judecată divină.

Omul modern întruchipează scenariile apocaliptice în acelaşi tipar. Literatura, arta şi cultura modernă reflectă acelaşi zbucium interior, marcat însă de o mai mare deznădejde, de convingerea iminentei epuizări a umanităţii, cauzată de evoluţia propriului intelect antropoidoidolatrizant şi ateu spre descoperiri ştiinţifice necontrolabile. Pe fondul acestor experienţe şi dezvăluiri, care de cele mai multe ori nu au nimic de a face cu revelaţia lui Dumnezeu, omul speriat de incognoscibilul viitorului – pe care, crede el, singur îl clădeşte – trăieşte visul

BDD-A107 © 2011 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:58:32 UTC)

„vieții veşnice” pe pământ, a cărei sfîrşit hărăzit de Dumnezeu nu poate veni decît ca o imensă surpriză, ca o criză şi un şoc al umanității şi al creației. Venirea judecății lui Dumnezeu, reîntîlnirea față către față a lui Dumnezeu cu omul pe care l-a creat, dar nu în cadrul minunat al grădinii paradisului, ci al „paradisului” terestru transformat de om după propriile necesități, este precedată de aceleaşi semne telurice.

Orice scenariu de film ştiințifico-fantastic, cu tematică apocaliptică, după ce face referire la nebunia omului modern de forțare a propriei înveşniciri aici pe pământ şi, desigur, la eşecul ineluctabil al acestei încercări, prezintă eshatonul prin cele mai terestre mijloace: oprirea mişcării de rotație a pământului, inversarea polilor săi magnetici, eclipse solare, impacturi ale unor asteroizi cu scoarța terestră – toate acestea pe fondul aceluiaşi tablou al cutremurelor, inundațiilor, incendiilor, epidemiilor etc. Prin urmare, finalul inexorabilului destin uman este acelaşi, doar parcursul pînă la el s-a schimbat.

Apocalipticul este „revelare”. Iar, dacă ne raportăm la „revelare”, atunci, pentru a găsi „taina apocalipticului” trebuie să ne întoarcem la Revelație. Sfînta Scriptură descoperă în paginile sale pronia plină de iubire a lui Dumnezeu față de umanitatea pe care a creat-o, semnificația sfîrşitului omului, ca început al unei noi vieți, şi dreptatea, pacea, liniştea sufletului celui credincios în fața judecății lui Dumnezeu, firescul aşteptatei întîlniri cu El.

Scriitorii sfinți ai Vechiului Testament, inspirați fiind de Dumnezeu, au avertizat întotdeauna poporul ales, şi prin el întreaga umanitate, de faptul că omul este creație divină datoare de dragoste sinceră, fidelitate nefățarnică şi slujire liturgică. Păcatul idolatriei, sub diversele sale forme, îl duce pe om spre derută, spre îndepărtarea şi pierderea axului drumului celui conducător spre Dumnezeu, spre înstrăinare de Dumnezeu şi de sine. Scrise la diferite vîrste ale istoriei lucrării de mîntuire, cuvintele Scripturii ebraice fac referire la judecata lui Dumnezeu ca la un eveniment plin de pace sau, dimpotrivă, unul violent, conform pedagogiei divine.

Textele alese pentru a evidenția retorica judecății divine în Scriptura ebraică sînt dintre cele mai reprezentative pentru perioadele în care ele au fost scrise. Aşa cum vom arăta atunci cînd ne vom referi la fiecare în parte, Psalm 7:7-18 a fost scris cel mai sigur în perioada monarhică a istoriei lui Israel, Isaia 2:2-4 aparține redactării preexilice a cărții marelui profet biblic, iar Ioel 4:9-12 a fost scris în perioada postexilică sau chiar elenistică. Prin urmare, textele alese fac parte din trei perioade distincte ale istoriei poporului ales, perioade marcate de un specific al redactării literare şi, implicit, al evocării judecății lui Dumnezeu.

1. Psalm 7:7-18. Pronia ca judecată a lui Dumnezeu încă din viața aceasta

Psalm 7:7-18: *Scoală-Te, Doamne, în mînia Ta! Fii înălțat împotriva furiei rivalilor mei! Ridică Dumnezeul Meu judecata pe care ai poruncit-o! Şi adunare de popoare Te va înconjura şi peste ea, în înălțime, întoarce-Te. Domnul va judeca popoarele. Fă-mi dreptate Doamne după dreptatea mea şi după nevinovăția mea ce este peste mine. Pune capăt răutății celor păcătoşi şi întăreşte pe cel drept Cel*

BDD-A107 © 2011 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:58:32 UTC)

ce cercetezi inimile şi rărunchii, Dumnezeule drepte! Scutul meu este de la Dumnezeu, Care mîntuieşte pe cei cu inima dreaptă. Dumnezeu este judecător drept, Dumnezeu care se mînie în toată ziua. Dacă (cel rău) nu se întoarce, sabia Lui o va ascuți, arcul Lui îl va încorda şi-l va ochi.. Şi asupra lui va îndrepta uneltele morții, va face săgețile Lui arzătoare. Iată, el (cel păcătos) lucrează răul, concepe fărădelegea şi naşte înşelăciunea. Sapă groapă, o adînceşte şi el va cădea în groapa pe care a făcut-o. Fărădelegea lui se va întoarce asupra capului lui şi peste creştetul lui va coborî violența lui. Eu voi lăuda pe Domnul pentru dreptatea Lui şi voi cînta numele Domnului Celui-Preaînalt.

Critica biblică a adus adeseori în discuție problematica autorității Psalmilor, a identificării autorului/autorilor lor. Datarea acestora pare deseori înlesnită de menționarea, încă din titlu, a celui ce l-a compus. Şaptezeci şi trei de Psalmi au în titlu sintagma לְדָוִד, a cărei traducere a dat mare bătaie de cap interpreților. Prepoziția לְ, specific al dativului, conduce la următoarele interpretări:

1. Regele David este autorul psalmului;
2. Psalmul este dedicat lui David;
3. Psalmul este despre David.

Prin urmare, sintagma לְדָוִד poate fi un indiciu, dar nu clarifică originea davidică a textului.

În cazul Psalmului 7 avem însă argumente lingvistice care să ajute la datarea sa. Titlul psalmului, „O cîntare de jale a lui David, pe care el a cîntat-o Domnului, din pricina cuvintelor lui Cuş, beniamitul", face referire la evenimente din viața lui David, care nu se regăsesc nicăieri în Scriptură. Ceea ce demonstrează însă vechimea textului este, neîndoielnic, folosirea numelui lui Dumnezeu עֶלְיוֹן (Elion) şi faptul că, specific perioadei monarhice, Dumnezeu este prezentat ca luptător pentru poporul Său (precum şi în Exod 14:14.25, Numeri 21:14, Deut. 1:30, 3:22, 20:4, II Cronici 32:8, Josua 10:42, 23:3, Ps. 24:8). Categoric, datarea textului nu poate fi decît preexilică, cel mai posibil textul aparținînd perioadei monarhice[1].

În ceea ce priveşte autorul acestui text, poate fi sesizat un aspect colectiv recapitulativ, în sensul că psalmistul poate fi reprezentantul întregului Israel, care a acumulat timp de generații suferințe din partea popoarelor străine. Lienhard Delekat susține[2] că Psalmul 7 a fost un text liturgic ebraic, iar referirea în acest context la judecata lui Jahwe este absolut firească, fiind cunoscut faptul că apelul la judecata divină face parte din ritualul de rugăciune în multe culturi ale Orientului Apropiat Antic. O altă parte a criticii (Hans Schmidt, 1934), (E. A Leslie, 1949), (Walter Beyerlin 1970: 96) ia în calcul un aspect individual al autorului: psalmistul ar putea fi însuşi regele David, în conflict cu autoritățile religioase ale Templului.

Elementele de retorică a textului Psalm 7:7-18 se referă în primul rînd la prezența numelui divin. De fapt, se pare că unul dintre obiectivele acestui Psalm este slăvirea numelui lui Dumnezeu: „Eu voi lăuda pe Domnul pentru dreptatea Lui

[1] O arată clar H. J. Kraus (1959: 56).
[2] *Apud* Erhard S. Gerstenberger (1988: 66).

BDD-A107 © 2011 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:58:32 UTC)

şi voi cînta numele Domnului, Celui Preaînalt (שֵׁם־יְהוָה עֶלְיוֹן)" (Ps 7:18, în textul ebraic).

Cel mai des întîlnit nume divin în Psalmul 7 este יהוה (Jahwe), folosit de hagiograf de opt ori, de două ori împreună cu אֱלֹהַי (Elohai). În afara numelui deja menţionat, עֶלְיוֹן (Elion, v. 18), אֱלֹהִים צַדִּיק (Elohim Ţadiq – „Dumnezeu drept") apare de trei ori, doar în versetele 10-12, amplasate intenţionat în centrul psalmului, cel mai sigur pentru a sugera universalitatea judecăţii divine.

Modelul de judecată prezentat în Psalmul 7 poate fi unul civil sau religios. Demersul psalmistului pare a urmări soluţionarea unei probleme juridice civile (a se vedea şi textele Num. 5:11-28 sau I Regi 8:31-32), acest aspect fiind argumentat de numeroasele mărturii lingvistice ale textului. În plus, Jahwe este invocat în text ca judecător (v. 10-12), iar hotărîrea finală este semnalată prin ridicarea (lui Dumnezeu?) la cer, aluzie la practica antică a înălţării fumului către cer în momentul luării unei decizii juridice (Erhard S. Gerstenberger 1988: 66). Un model de judecată religioasă făcută în perioada monarhică la Templul din Ierusalim este mai puţin posibil, întrucît o astfel de practică nu se făcea decît dacă instanţele populare nu rezolvau litigiul.

Retorica Psalmului 7 este accentuată de structura cu caracter juridic a textului, de prezenţa acuzatorului şi a acuzaţilor, de pronunţarea sentinţei şi de prezentarea formalităţilor pentru împlinirea ei. Acuzatorul este psalmistul care, convins de dreptatea sa, se adresează lui Jahwe cu o vehemenţă neobişnuită (a se vedea şi Ps. 7:3-5, în paralel cu Iov 31:5-40, Ps. 26:4-6). Acuzaţii sînt persecutorii, a căror ostilitate e comparată cu ferocitatea leului (Ps 7:1-2). Surprinzător, lipseşte însă acuzaţia, fiind prezentă doar invocarea judecăţii lui Dumnezeu: שָׁפְטֵנִי יְהוָה („judecă-mă Doamne")[3] – Ps 7:9 în textul ebraic[4]. În plus, psalmistul foloseşte în acest text un evident limbaj juridic, precum şi în Psalmii 26, 35 sau 43.

Pas cu pas, autorul respectă structura procedurii laice de judecată:

-Jahwe se înfăţişează ca Judecător drept (v. 9 şi 12);

-cercetează popoarele (v. 10c);

-dă sentinţa de salvare a celor drepţi (v. 11);

-dă sentinţa de pedepsire a celor ce au greşit (v. 12);

-se pregăteşte executarea sentinţei (v. 13-14);

-împlinirea sentinţei, sub formă proverbială: „cel ce sapă groapa altuia cade singur în ea" (v. 16-17, în paralel cu Prov. 26:27).

De remarcat faptul că în acest demers juridic Dumnezeu nu are nevoie de martori, nici de îndelungi interogatorii, nici de dovezi sau demonstraţii, întrucît El este Cel care „cercetează inimile şi rărunchii" omului, El este Dumnezeu drept.

Psalmistul prezintă în Psalmul 7:7-18 două teme teologice:

[3] Pentru o cercetare mai amplă asupra invocărilor divinităţii în Vechiul Testament a se vedea: H. J. Boecker (1970: 61-67).

[4] Invocaţii similare găsim în Ps. 6:2-5, 12:1-2, 31:2-3.

BDD-A107 © 2011 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:58:32 UTC)

1. credința în dreptatea lui Dumnezeu (v. 7-12 şi 18). Ideea teologică este prezentată antropomorfic, prin imaginea lui Dumnezeu ca soldat. Jahwe îşi ascute sabia, îşi încordează arcul şi ţinteşte.

2. credința că cel care sapă groapa altuia va cădea singur în ea (v. 13-17). Idee sapienţială întîlnită în diferite culturi şi epoci, aforismul concluzionează că păcătosul cade singur în propria capcană (v. 15-18). Prin urmare, intenţia celui rău are efect de bumerang, în timp ce Dumnezeu priveşte „din umbră" ce se întîmplă.

Numeroasele antropomorfisme cu referire la Dumnezeu fac parte tot din retorica textului. Versetul 7 din Psalm, „Scoală-Te Doamne în mînia Ta! Fii înălţat împotriva furiei rivalilor mei!" foloseşte două verbe nepotrivite pentru a indica acţiuni ale divinităţii: קוּם (a se ridica, a se scula, a răsări) şi נָשָׂא (a se înălţa, a se ridica). Dacă primul este la forma qal imperativ, cel de-al doilea este la forma nifal imperativ, o formă cu valoare pasivă. Comentînd acest text, Sfîntul Ioan Gură de Aur exclamă: „Şi cum să se înalţe Cel înalt, Care pururi este Cel mai înalt? Înălţimea Lui nici nu micşorează cu ceva firea, nici nu adaugă ceva la fire, căci este desăvîrşită şi nelipsită, Dumnezeu fiind întotdeauna Acelaşi. Cum Se înalţă? În mintea lor. Dumnezeu avea îndelungă răbdare – vrăjmaşii socoteau că nu e îndelungă răbdare, ci semn de umilinţă şi slăbiciune. Se umilea, dar nu în realitate, ci în mintea lor" (Sfîntul Ioan Gură de Aur, 2010).

Evident, cele două verbe, קוּם şi נָשָׂא, nu se referă la ceva trupesc, precum nu este cazul în textul ebraic nici cu verbul יָשַׁב (a se aşeza). Actul şederii lui Dumnezeu este întotdeauna semn al autorităţii divine absolute, metafora judecăţii drepte şi nemitarnice. Numeroase sînt textele care folosesc acest verb cu referire la judecata lui Dumnezeu:

Psalm 9:4: „Şezut-ai pe scaun Cel ce judeci cu dreptate".

Ioel 3:12: „Acolo voi aşeza un scaun de judecată pentru toate popoarele din jur".

Psalm 44:8: „Scaunul Tău Dumnezeule în veacul veacului, toiag de dreptate toiagul împărăţiei Tale".

De altfel, scaunul de judecată, aşa cum este el prezentat de pildă în Psalm 9:8, este o imagine des întîlnită în practica liturgică iudaică şi nu numai.

Măreţia puterii lui Dumnezeu este o temă constantă a scrierilor sapienţiale iudaice şi un strigăt de avertizare a profeţilor faţă de nepăsarea omului pătimaş:

Psalm 103:32: „Cel ce caută spre pămînt şi-l face pe el de se cutremură."

Psalm 94:4: în mîna Lui sînt marginile pămîntului.

Isaia 40:15: „Iată neamurile sînt ca o picătură de apă pe marginea unei găleţi, ca un fir de pulbere într-un cîntar".

Revenind la textul 7-18 din Psalmul 7, hagiograful surprinde prin anunţarea pedepsei lui Dumnezeu: aceasta va veni prin săbii, pietre de ascuţit, arcuri, tolbe pline de săgeţi aprinse. Enumerarea armelor familiare adresanţilor nu are decît intenţia de a-i speria. Psalmistul foloseşte un limbaj apropiat de al nostru pentru a mări frica. Însă nu spune doar că are sabie, arc şi săgeţi, ci că sabia o va ascuţi, arcul îl va întinde, săgeţile le va aprinde. Aşadar, toate le pregăteşte, dar fără să le

BDD-A107 © 2011 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:58:32 UTC)

şi folosească. Imaginea construită retoric în psalm se aseamănă cu cea propovăduită de Ioan Botezătorul: „Acum securea stă la rădăcina pomilor; deci orice pom care nu face roadă bună se taie şi se aruncă în foc” (Luca 3:9) sau cu cea a Apocalipsei: „Fiul Omului are pe cap o cunună şi în mînă are o seceră ascuţită” (Apoc. 14:14-16). Sfinţii Părinţi ai Bisericii au interpretat aceste elemente de retorică astfel: sabia ascuţită anunţă ascuţimea pedepsei, arcul întins arată apropierea pedepsei şi certitudinea ei, săgeţile închipuie iuţimea, rapiditatea pedepsei.

Textul Psalmului 7:7-14 are un profund caracter teologic, psalmistul accentuînd faptul că judecata lui Dumnezeu nu este rezultatul mîniei Lui, pentru că atunci nu ar mai anunţa pedepsele, ci doar înfricoşează, aşteptînd întoarcerea păcătosului. Aceasta este convingerea regelui psalmist David: că pocăinţa determină izbăvirea de către Dumnezeu, Cel îndelung răbdător, milostiv, dar şi drept.

2. Isaia 2:2-4. Pacea mesianică – ipostaza judecăţii divine

Isaia 2:2-4: *Şi va fi în zilele de pe urmă că muntele Casei Domnului va fi stabilit peste vîrfurile celorlalţi munţi şi se va înălţa deasupra dealurilor şi vor curge înspre el toate popoarele. Şi vor merge popoare multe şi vor zice: Să mergem să ne suim în muntele Domnului, în Casa Dumnezeului lui Iacov. El ne va învăţa să mergem pe căile Lui, căci din Sion a ieşit Legea* (Torah) *şi cuvîntul lui Dumnezeu din Ierusalim. El va judeca între neamuri şi va decide pentru popoare multe. Vor face din săbiile lor pluguri şi din sulițele lor cosoare. Nici un popor nu va ridica sabia asupra altui popor şi nici nu vor mai învăţa războiul.*

Cel de-al doilea text la care ne vom referi aparţine, conform cercetării textuale, primei redactări a cărţii Isaia. Prin urmare, textul nu poate fi decît preexilic, scris, cel mai probabil, în contextul războiului siro-efraimitic. Mai concret, urcarea pe tronul Asiriei, în 745 î.Hs., a lui Tiglatpileser III aduce nelinişte în Orientul Apropiat Antic. Micile state vecine Palestinei îşi reînnoiesc tratatele de vasalitate cu Asiria, dar sînt continuu preocupate de viitorul lor politic. După conducerea lipsită de incidente majore a lui Mehachem (747-738), nordul regatului Israel este cucerit în 734, în ideea de a constitui pe viitor pista de lansare a atacurilor spre Egipt, principalul rival al Asiriei. Noul rege al Israelului, Pekah (735-732) iniţiază în primăvara anului 734, împreună cu regele Rasyan al Damascului (742-732), o alianţă, în care încearcă să-l atragă şi pe Ahaz (741-725 sau 744-729?), rege în Iuda. Refuzul acestuia din urmă a determinat declanşarea războiului siro-efraimitic (734-732) din dorinţa înlocuirii lui Ahaz cu Ben-Tabel, un personaj politic marionetă a celor doi iniţiatori de rebeliune (cf. Herbert Donner 1995: 334-347).

În acest context politic, Ahaz cere sfatul profetului Isaia care, anticipînd eşecul eventualei coaliţii de mici state în faţa preaputernicei Asirii, recomandă calea păcii, a păstrării identităţii şi integrităţii religioase, în speranţa că neamurile vor cunoaşte pe Jahwe ca Dumnezeu unic şi Torah ca singura lege. Mesajul său, evident politic, exprimat însă în formă profetică, a determinat pe Ahaz să plătească în continuare tributul cuvenit şi să ceară ajutor militar Asiriei. Urmările au fost dintre cele mai tragice pentru Israel: după căderea Damascului, în 732, Israelul este împărţit în

BDD-A107 © 2011 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:58:32 UTC)

mici provincii vasale, doar Efraimul rămînînd sub controlul politic al lui Pekah. Cucerirea Samariei, în 722, pecetluieşte decizia greşită a regatelor de nord şi alegerea revelată prin Isaia regelui iudeu.

Din punct de vedere retoric, textul Isaia 2:2-4 este unul din textele fundamentale ale susţinerii teologiei Sionului. De fapt, mai toate scrierile iudaice din secolul VIII î.Hs. au ca temă majoră Sionul, Isaia făcînd referire la el de peste 20 de ori (Donald E. Gowan 2000: 9). Acestea folosesc două tipuri diferite de descriere, ambele bazate pe tradiţia cultică a glorificării Ierusalimului: unele viziuni propun un cataclism între prezent şi epoca mesianică, cu aluzie la distrugerea şi reconstrucţia Templului, altele, între care şi Isaia 2:2-4, fac referire la o judecată divină într-o stare de deplină pace (Donald E. Gowan 2000: 11).

Distrugerea armelor înfăţişată în textul lui Isaia nu este consecinţa unei intervenţii dramatice a lui Dumnezeu în istorie şi noua eră nu este determinată de schimbări radicale din exterior. Nu Jahwe distruge armele, ci popoarele însele le vor transforma în unelte de pace. Contrastul dintre prezent şi viitor, care este atît de tipic în retorica eshatologică, se limitează la „nici un popor nu va mai ridica sabia împotriva altui popor şi nici nu vor învăţa războiul”. Isaia nu menţionează vreun rege care să ţină popoarele sub propriul control. Acestea vin libere şi neconstrînse să înveţe cum să trăiască în pace, convinse că Jahwe este singura autoritate de înţelepciune.

Colina Sionului va deveni cel mai înalt loc din lume, loc de judecată a popoarelor. Desigur aceasta este o prezentare teologică şi nu una topologică. În mitologia Orientului Apropiat Antic, muntele lumii este cel mai înalt punct al pămîntului, situat în centrul lui, punctul de unde a pornit procesul creaţiei şi locul unde poate fi întîlnit Dumnezeu. Este punctul de contact între cer şi pămînt (Richard J. Clifford, 1972). Verticalitatea este accentuată în text de stabilirea Sionului peste vîrfurile celorlalţi munţi, prin verbe precum נָשָׂא (a se înălţa, a se ridica), la nifal – „a fi ridicat peste”, sau עָלָה (a urca), dar şi de prepoziţii sau substantive specifice.

În timp ce muntele creează o axă verticală, mişcarea la sol, exprimată prin verbul הָלַךְ (a merge) şi substantivul דֶּרֶךְ (drum), schiţează o axă orizontală. Cele două axe, orizontală şi verticală, se unesc în centrul lumii, הַר־יְהוָה muntele Domnului, muntele Sionului, iar verbele orizontale de mişcare primesc verticalitate. În timp ce toate popoarele vor urca spre Sion, cuvîntul lui Dumnezeu coboară din Sion. Prin urmare, Isaia reuşeşte prezentarea unui spaţiu mobil, deloc static.

În Isaia 2:2-4, marele evanghelist al Vechiului Testament prezintă o concepţie universală a păcii, în ciuda unui context particular. Isaia întemeiază concepţia sa despre pace pe cunoaşterea de către neamuri a Legii lui Dumnezeu (Torah) în muntele Sionului, stare prezentată ca o ipostază a judecăţii divine. Sionul nu devine „centrul unui imperiu religios al Israelului triumfător” (James Luther Mays 1976: 98), ci un loc al echităţii şi solidarităţii. Disensiunile dintre popoare vor fi judecate de către Jahwe cu dreptate, încît prezenţa armelor devine inutilă.

BDD-A107 © 2011 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:58:32 UTC)

3. Ioel 4: 9-12 un discurs ironic?

Ioel 4: 9-12: *Vestiți acestea între neamuri: Sfințiți războiul! Treziți pe viteji! Să se apropie şi să se suie toți bărbații de război! Faceți-vă din pluguri săbii şi din cosoare sulițe. Cel slab să zică: Eu sînt puternic! Veniți în ajutor toate popoarele din jur şi adunați-vă! Acolo coboară Doamne pe vitejii Tăi! Popoarele se vor întîlni şi vor urca în Valea Jehoşafat. Căci acolo Eu voi sta să judec toate popoarele dimprejur.*

Datarea acestui text a ridicat multe discuții contradictorii între cercetători, părerile, susținute de ambele părți cu argumente plauzibile, situează redactarea textului într-o perioadă foarte întinsă: sec. IX î.Hs. – perioada macabeilor. Majoritatea susține o redactare post-exilică sau chiar elenistică a scrierii[5].

Este evident că Ioel reacționează în fragmentul 4:9-12 la textele Isaia 2 şi Miheia 4. Jahwe nu mai cheamă neamurile în Sion pentru a le învăța Legea, ci le cere să se pregătească pentru un conflict militar de mare anvergură împotriva lui Israel. Pacea eshatologică în care Israel îşi punea speranța ca urmare a profețiilor lui Isaia şi Miheia pare compromisă. În contradicție cu mesajul pacifist al acestora, cuvintele profetice ale lui Ioel cer transformarea uneltelor de muncă în unelte de război.Acest război nu permite eschivarea: „Toți bărbații buni de luptă să dea fuga şi să se apropie", „cel slab să zică: Eu sînt viteaz!" (v. 9). Slăbiciunea este încurajată: cel slab (חַלָּשׁ) este numit viteaz (גִּבּוֹר), în contrast cu legea deuteronomică care interzicea participarea la luptă a celor fricoşi (cf. Deut 20:8, Jud 7:3).

Scopul pregătirii de luptă nu este pedepsirea Sionului pentru păcatele sale, ci judecarea popoarelor în „valea lui Iehoshafat". Toponimicul Iehoshafat, se pare un excepțional joc de cuvinte al profetului, care se traduce „Domnul a judecat", apare doar în Ioel.

Sosite în grabă şi cu multă zarvă în „valea judecății", popoarele nu întîlnesc armata israelită, ci pe Jahwe, prezent nu ca un conducător de oşti, ci ca Judecător şi Domn. Scena este întreruptă de cererea unei terțe persoane: „Acolo coboară Doamne pe vitejii Tăi!" (v. 11b). Ioel foloseşte aici verbul נחת (la hifil imperativ) „a coborî", „a descinde" şi nu verbul הָלַךְ „a merge". Prin urmare, este evident că invocarea nu se referă la o armată de oameni, am zice, cel mai posibil, israelită, ci la puterile cereşti.

Spre deosebire de Psalmul 7, aici întîlnim justificarea pedepsei: „fărădelegile lor nu au seamăn" (v. 13). Tot de retorica textului ține şi prezentarea popoarelor asemenea unui cîmp care aşteaptă secerişul, spre deosebire de textul lui Isaia, care cerea popoarelor transformarea armelor în unelte agricole. Faptul că dușmanii sînt nimiciți cu propriile arme (v. 13) arată că încurajarea lor pentru pregătirea de luptă a fost un neîndoielnic discurs ironic.

[5] De referință pentru un eventual studiu este Wilhelm Rudolph (1971: 24-28).

BDD-A107 © 2011 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:58:32 UTC)

Ioel arată încă o dată în Scriptura ebraică faptul că războiul este eminamente o greşeală a oamenilor avizi de putere, care ignoră că Dumnezeu este singurul judecător al popoarelor.

Concluzii

Metafora lui Dumnezeu ca judecător suprem al umanității apare întotdeauna în Scriptura ebraică în legătură cu criza omului şi a creației. Zbuciumul umanității în fața crizei-judecății nu este determinat de o acțiune impersonală ascunsă în mecanica imuabilă a lumii, ci de prezența Creatorului în istorie ca judecător al ei.

Termenul ebraic pentru judecată, מִשְׁפָּט, şi verbul שָׁפַט pun în strînsă relație ideea politică a justiției cu cea a dreptății ca atribut divin. Judecata lui Dumnezeu nu înseamnă însă punerea în balanță a binelui şi a răului, ci pedepsirea păcatului ca suferință a societății.

Textele Psalmul 7, Isaia 2:2-4 şi Ioil 4:9-14 (3:9-14 în textul ebraic), redactate în diferite momente ale istoriei lui Israel, sînt, din punct de vedere retoric, reacții la situațiile politice contemporane autorilor. În acest context, metafora judecății lui Dumnezeu, reprezentată prin termenii simbolici ai armelor, ai cataclismelor naturale, ai emoțiilor oamenilor, este delimitată hermeneutic de atributele milostivirii, îndurării şi dreptății divine.

Bibliografie

Beyerlin, Walter, 1970, „Die Rettung der Bedrängten in den Feindpsalmen der Einzelnen auf institutionelle Zusammenhänge untersucht", col. *Forschungen zur Religion und Literatur des Alten und Neuen Testaments*, Heft 99,Vandenhoeck u. Ruprecht, Göttingen

Boecker, H. J., 1970, *Redeformen des Rechtslebens im Alten Testament*, în col. „Wissenschaftliche Monographien zum Alten und Neuen Testament", Band 14, 2. ed., Neukirchener Verlag, Neukirchen

Clifford J. Richard, 1972, *The cosmic mountain in Canaan and the Old Testament*, Harvard University Press, Cambridge

Donner, Herbert, 1995, *Geschichte des Volkes Israel und seiner Nachbarn in Grundzügen*, Band II, Vanderhoeck & Ruprecht, Göttingen

Gerstenberger, Erhard S., 1988, *Psalms: with an introduction to cultic poetry*, vol. I, Grand Rapids, Michigan

Gowan, E. Donald, 2000, *Eschatology in the Old Testament*, 2. ed., T&T Clark Ltd.

Kraus, H. J., 1959, *Psalmen*, în col. Biblischer Kommentar. Altes Testament, XV. Band, Neukirchener Verlag, Neukirchen-Vluyn

Leslie, E. A, 1949, *The Psalms*, Nashville, Abingdon

Mays, James Luther, 1976, *Micah. A Commentary*, The Westminster Press, Philadelphia

Schmidt, Hans, 1934, *Die Psalmen*, în col. Handbuch zum Alten Testament, J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), Tübingen

Sfîntul Ioan Gură de Aur, 2010, *Judecata lui Dumnezeu – dreptate şi milostivire. Tîlcuire la Psalmul 7*, Editura Doxologia, Iaşi

Wilhelm Rudolph, 1971, *Joel – Amos – Obadjia – Jona*, Kommentar zum Alten Testament, XIII/2, Gütersloher Verlaghaus Gerd Mohn, Gütersloh

BDD-A107 © 2011 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 17:58:32 UTC)